

DOI: 10.32347/2786-7269.2024.9.106-116

УДК 711.4

к. арх., доцент **Сторожук С.С.**,
mesvet@ukr.net, ORCID: 0000-0001-8390-7190,
Одеська державна академія будівництва та архітектури

КОНЦЕПЦІЯ МІСТОБУДІВНОГО РОЗВИТКУ ОСТРОВІВ СЕРЕДЗЕМНОМОР'Я НА ПРИКЛАДІ ОСТРОВА СКІАТОС, ГРЕЦІЯ

Розглядаються особливості містобудівного розвитку островів Середземномор'я, для детального аналізу був обраний острів Скіатос, Греція. Було вивчено тисячолітню історію острова, виявлено культурні пам'ятки та унікальні природні особливості, проаналізовано середземноморський архітектурний стиль. Розроблена схема розташування туристичної інфраструктура острова Скіатос. Незважаючи на активну тисячолітню життєдіяльність, сучасний містобудівний розвиток острова почався в 1960-і роки, коли він був обраний як нова зона відпочинку національною туристичною організацією Греції. Завдяки цьому за 20 років на острові було побудовано дороги, аеропорт та безліч туристичних курортів з готелями та віллами вздовж усього узбережжя з усією необхідною інфраструктурою у вигляді барів, ресторанів, розважальних закладів та пляжів.

Ключові слова: Середземномор'я; Середземноморський стиль; Скіатос; туристичний центр; курорт; культурна спадщина.

Постановка проблеми. Середземномор'я являє собою історичний регіон з унікальними природними та культурними пам'ятками, а також наявністю безлічі невеликих островів. Незважаючи на активну тисячолітню життєдіяльність, сучасний містобудівний розвиток островів почався в 1960-і роки в якості туристичних центрів. Для вивчення особливостей їхнього містобудівного розвитку був обраний острів Скіатос в Греції.

Метою даної роботи є виявлення концепції містобудівного розвитку островів Середземномор'я в якості туристичних центрів.

Основний матеріал та результати. Середземномор'я – історичний регіон, який розташований у басейні Середземного моря. Він об'єднує в собі країни двох континентів Євразії та Африки, а також численні острови та архіпелаги: Сицилія, Сардинія, Кіпр, Крит та ін. (Рис. 1).

Протягом тисячоліть Середземномор'я відрізнялося активною життєдіяльністю: тісна взаємодія, війни, торгівля та обмін культурними досягненнями між найдавнішими цивілізаціями (Давній Єгипет, Фінікія, Егейська культура, Стародавня Греція тощо). Після завоювання прибережних

територій всього Середземномор'я Римською імперією воно перетворилося на найрозвиненіший регіон Стародавнього світу [1, 2].

Рис. 1. Басейн Середземного моря

Середземномор'я знаходиться в субтропічному поясі, ліси його досить рідкісні та світлі через великий світловий потік, порівняно з більш щільними лісами помірних широт. Вічнозелені твердолисті ксерофітні ліси та чагарники – типова рослинна формація для європейських субтропиків.

Середземноморський стиль в архітектурі. Середземномор'я відрізняється своїм архітектурним стилем, який сформувався в басейні Середземного моря під впливом Римської імперії, який увібрав у себе національні риси провінційних регіонів Європи та Африки, розташованих на узбережжі. Відмінна риса Середземноморського стилю, поєднання білого фасаду з черепичним дахом та невеликими вікнами зі віконницями. В інтер'єрах використовується строката мозаїчна підлога, однотонні фарбовані стіни з відкритим конструктивом кроквяної частини даху.

Цей стиль формувався під впливом клімату та традицій. Доступні місцеві будівельні матеріали, такі як саман (будівельний матеріал з глинистого ґрунту, висушеного на відкритому повітрі) та камінь, зробили архітектурний вигляд будівель особливим і з характерними рисами одночасно простоти та розкоші прибережного життя (Рис. 2).

Особливості середземноморського стилю:

1. Оштукатурені та пофарбовані стіни. У типовій житловій архітектурі використовують природні кольори: пісочний, бежевий, червоні відтінки, коричневий, теракотовий. Кольорова штукатурка (біла, бежева або теракотова), що покриває стіни, відбиває сонячні промені та оберігає будинок від зайвого

перегріву спекотним літом. Добре зберігають прохолоду будинку товсті стіни, складені із природного каменю.

1

2

3

Рис. 2. Середземноморський стиль на прикладі архітектури острова Скіатос, Греція: 1) Панорама міста Скіатос; 2, 3) Житлові вулиці. Фото Сторожук С. С. (2023 р.)

2. Дах завжди черепичний. Симетричні та асиметричні у плані будинки зі скатними дахами вкриті переважно глиняною черепицею теракотового кольору.

3. Форма будинку найчастіше прямокутна, строга, але прибудови допускаються, немає вигнутих складних ліній.

4. Поверхів один чи два, не більше, що є нормою для приватних будівель.

5. Дверні отвори (їх може бути два – парадний та вихід на задній двір) арочної форми. Вхідні двері масивні, дерев'яні або що імітують текстуру деревини з масивною дверною ручкою, молотком замість дзвінка та іншими декоративними деталями.

Прості та правильні геометричні форми об'ємів будинків поєднуються з вишуканістю напівкруглих арок галерей, порталів дверей та вікон, палітурки яких поділяються на дрібніші частини. Особливий атрибут – біля вхідної частини розташовуються глиняні горщики з квітами.

6. Вікна дерев'яні чи під деревину. На них встановлюють гарні ковані ґрати, віконниці чи маркізи, які захищають кімнати від сонячних променів.

7. Більшість середземноморських будинків прикрашені балконами, великими терасами та патіо. Внутрішні дворики (патіо), що примикають до будови, створюють атмосферу захищеності; у центрі патіо у старовинних будинках розташовані фонтани з каменю, а в сучасних – відкриті басейни.

8. Доповнює картину, розташовану поряд з будинком, мальовничий сад з великою кількістю пишної рослинності, різноманітністю фруктів та квітів, що продовжує головну ідею навколишнього ландшафту [3, 4].

Острови Середземного моря. Особливою популярністю користуються невеликі острови Середземномор'я, найбільша їхня кількість розташована в Егейському морі, у східній частині Середземного моря, між Балканським півостровом та малою Азією (між країнами Грецією та Туреччиною). Це місце є колискою античності, а пізніше і Візантійською цивілізацією, внаслідок чого острови багаті своїми культурними пам'ятками та унікальними природними особливостями. Незважаючи на своє велике історичне минуле, багато років острови були мало заселені і не відрізнялися активною життєдіяльністю. Поштовх до містобудівного розвитку островів, а саме розвитку туристичної інфраструктури послужили 1960-і роки, коли вони стали освоюватись як нові зони відпочинку національних туристичних організацій. Одним із таких прикладів є острів Скіатос у Греції.

Скіатос, Греція. Острів Скіатос – міжнародний туристичний курорт, який відрізняється первозданною красою природи, величезною кількістю зелені, піщаними та гальковими пляжами, чистою екологією. Розташований на північному заході Егейського моря, на схід від материкової Греції, є одним із островів архіпелагу Північної Споради. Площа острова становить приблизно 47 км², довжина берегової лінії – 49 кілометрів. Населення острова становить понад 6000 осіб, при цьому основна маса (майже 5000 осіб) проживає в адміністративному центрі – місті Скіатос або просто Хора, що означає «місто», яке є єдиним масштабним населеним пунктом та портом, решта – невеликі

селища з багатою туристичною інфраструктурою. Жителі острова переважно задіяні у сфері туризму, сільського господарства та рибальства (рис. 3) [5, 6].

Рис. 3. Місто Скіатос, вид на порт та аеропорт

Історична довідка. Історія заселення острова сягає давніх часів, першими його жителями були пеласги, потім критяни, фессалійці та халкідійці. Геродот згадує Скіатос, як єдиний острів Північних Спорад, який брав участь у Перських війнах. Залишки кам'яної колони, розташованої на рифі Мірмінкс або Лефтеріс, імовірно, є меморіалом, встановленим персами на честь битви між трьома грецькими кораблями та десятьма їх власними. За іншою версією – це був так званий морський парк або маяк, збудований експедиційними військами перського царя Ксеркса, що робить цей морський парк найстарішим у світі, оскільки він передує Фаросу в Олександрії приблизно на двісті років.

У 476 р. до н.е. Скіатос увійшов до складу першої Афінської Конфедерації, з 403 до н.е. по 394 р. до н.е. був захоплений спартанцями, після чого повернувся вже до другої Афінської Конфедерації. У 338 р. до н.е. був захоплений македонцями, а потім у середині 2 століття до н.е. захоплений римлянами під командуванням Септимія Севера. З 330 по 1207 р. н.е. входить до складу Візантії і, незважаючи на свою маловідомість, тут активно процвітає християнство – єпископальна кафедра з'явилася ще у 4 столітті. У 1207 році острів потрапив під владу венеціанської родини Гіззі, правління якої тривало до

1276 року. Потім він знову був відвойований Візантією і залишався до падіння Константинополя в 1453 році. У цей період він сильно постраждав від піратських набігів, в результаті яких в середині 14 століття жителі покинули старе місто і побудували нове, тепер відоме як Кастро, на крутому скелястому мисі на самій північній частині острова; збереглися руїни цього середньовічного міста: вулиці, будинки та церкви. Церква Різдва Христова 17 століття досі перебуває у доброму стані та має безліч прекрасних ікон (рис. 4).

Рис. 4. Руїни фортеці міста Кастро

Після падіння Константинополя острів перебував під владою венеціанців до 1538 року, доки не був захоплений та розграбований Османською імперією. Протягом безперервних воєн за незалежність грецькі морські капітани та борці за свободу використовували острів як базу. В 1830 році після звільнення острова Північні Споради були офіційно включені до складу незалежної грецької держави; жителі покинули Кастро та відновили місто на його первісному місці, де воно знаходиться сьогодні [7].

Туристичний центр. За останні роки Скіатос перетворився на міжнародний туристичний курорт. Найбільший розвиток туристичної інфраструктури на острові почався в 1964 році, коли він був обраний як нова зона відпочинку національною туристичною організацією Греції. Завдяки цьому за 20 років на острові були побудовані дороги, готелі та аеропорт. В

даний час туристичний рух в основному розташовується в південній частині острова, де розташовано безліч готелів і вілл, які розкидані вздовж усього узбережжя. Це тихий відпочинок на березі моря з усією необхідною інфраструктурою у вигляді барів, ресторанів та розважальних закладів [5, 6].

Все південне узбережжя обрамлене красивими пісочними пляжами, які порожньо сходять до Егейського моря. Найбільш відомими туристичними центрами південного берега острова Скіатос є Агія Параскеві, Кукунарієс та Мегалі Аммос (рис. 5).

Рис. 5. Вид на Пляж Кукунарієс, сосновий гай та лагуну Строфілія

Кукунарієс або Хрісі Аммос (грец. Χρυσή Άμμος – «золотий пісок») – найвідоміший та найстаріший пляж острова, вважається одним з найкрасивіших піщаних пляжів Середземномор'я. Він розташований на південному заході острова, за 16 км від міста Скіатос і відрізняється великою протяжністю (приблизно 1,5 км). Кукунарієс має форму півмісяця; в його околицях розташований сосновий гай (*Pinus pinea*), трохи далі – лагуна Строфілія – райське місце, де мешкають чорні лебеді та інші екзотичні птахи. Колись Кукунарієс був відомий як Маратха (Μάρθα). До 1964 року, коли Грецька національна туристична організація визначила Скіатос як особливу зону розвитку туризму, місто Скіатос було єдиним поселенням на острові. Після зонування GNTO асфальтована дорога вздовж узбережжя з'єднала місто

Скіатос із Кукунарієсом. Приблизно в той же час у Кукунарієсі було збудовано перший великий курорт на острові. В даний час Кукунарієс є популярним туристичним центром влітку з численними готелями, хостелами, кемпінгами, тавернами, ресторанами, барами, кафе тощо [8, 9, 10].

Північна частина острова досить гориста і не має прекрасних пляжів, як на півдні, але відрізняється спокоєм та недоторканою природою. Пляжі цієї місцевості менш довгі і не наділені особливою інфраструктурою, мають обмежений доступ – до багатьох з них можна дістатися тільки морем.

Однією з особливостей острова є наявність великої кількості церков та монастирів, які заховані в соснових лісах. Активним відпочинком острова є піший туризм, існує величезна кількість різних за складністю стежок, які проходять через відокремлені церкви [10]. Найвища точка острова досягає висоти 433 метри, з якої відкривається чудовий краєвид на сільську місцевість на довколишніх островах Скірос і Скопелос. Величезне природне багатство острова приваблює не тільки туризм, а й кіноіндустрію, тут знімають різні фільми, одним з яких є відомий мюзикл «Матта Міа» (рис. 6).

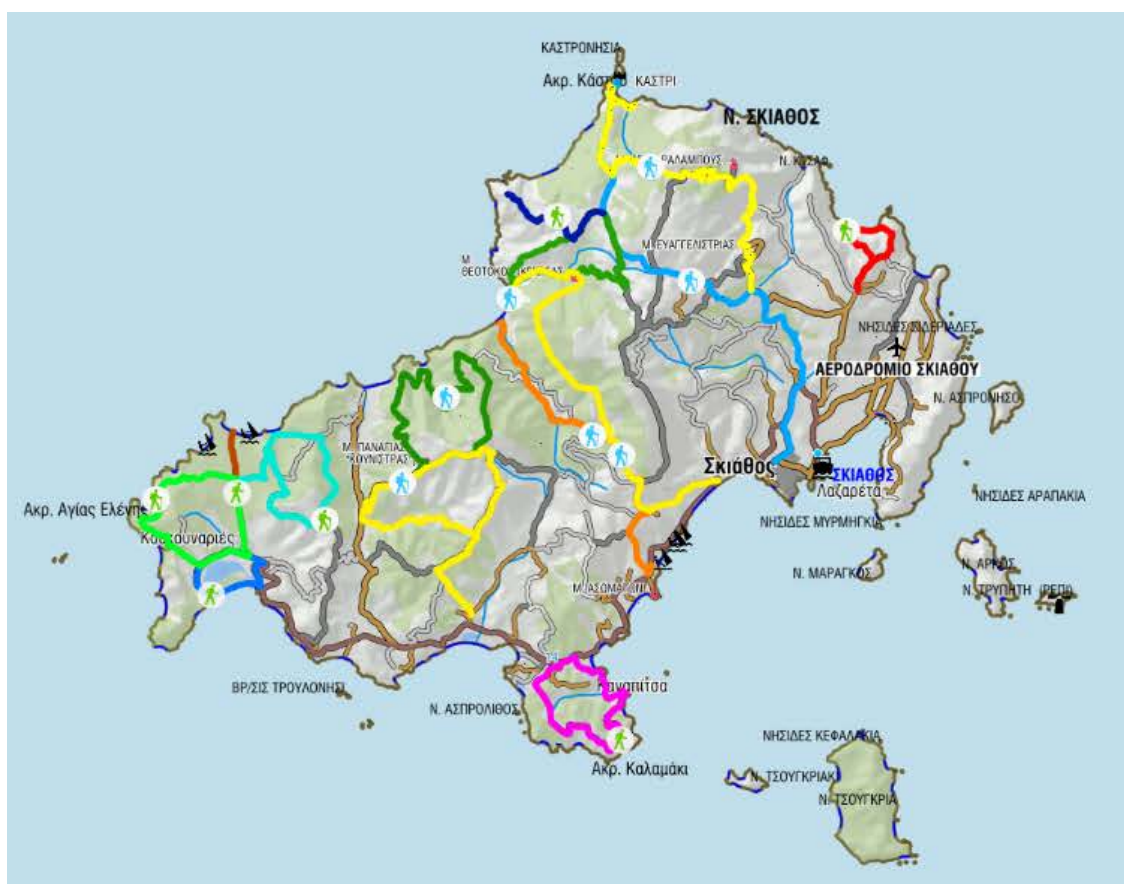

Рис. 6. Туристичні маршрути на острові Скіатос [10]

Висновок. Острови Середземного моря відрізняються своїм багатим історичним минулим та унікальними природними умовами. Сучасний

містобудівний розвиток островів почався в 1960-і роки як нові туристичні центри, до цього в основному були заселені лише великі історичні міста. Основною концепцією розвитку невеликих островів став туристичний напрямок країн Середземного моря, а саме розвиток туристичної інфраструктури (рис. 7):

- збереження культурних пам'яток (пам'ятки архітектури, археології);
- збереження унікальних природних особливостей (національні парки, заповідники, сади тощо);
- збільшення життєдіяльності (створення нових робочих місць, навчальних закладів та ін.);
- розвиток транспортної інфраструктури (аеропорти, порти, яхт-клуби, дороги);
- створення курортів та рекреаційного житла (готелі, хостели, вілли, кемпінги тощо);
- розвиток розважальної інфраструктури (музеї, клуби, ресторани, бари та ін.);
- формування зон тихого (пляжі, парки, набережні) та активного відпочинку (піші маршрути, водні види спорту: яхтинг, дайвінг тощо).

УМОВНІ ПОЗНАЧЕННЯ:

ТРАНСПОРТ	САДИ, ПРИРОДНІ ПАРКИ
МІСТА, НАСЕЛЕНІ ПУНКТИ, ТОРГОВІ ЦЕНТРИ	АКТИВНИЙ ВІДПОЧИНОК - ТУРИЗМ
ГОТЕЛІ, КЕМПІНГИ, ВІЛЛИ	ВІДПОЧИНОК НА ВОДІ
КУЛЬТОВІ СПОРУДИ	ТИХИЙ ВІДПОЧИНОК - ПЛЯЖІ
ПАМ'ЯТКИ АРХІТЕКТУРИ ТА АРХЕОЛОГІЇ	

Рис. 7. Схема розташування туристичної інфраструктура острова Скіатос. Розроблено Сторожук С. С.

Список використаних джерел

1. Wikipedia. Mediterranean Basin. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Mediterranean_Basin This page was last edited on 15 August 2024 [Дата звернення 30 липня 2024].

2. UNESCO Thesaurus. Країни Середземномор'я. URL: <https://vocabularies.unesco.org/browser/thesaurus/es/page/?uri=http://vocabularies.unesco.org/thesaurus/concept954&clang=ru&anylang=on> [Дата звернення 30 липня 2024].
3. Максимов Ігор. Середземноморський стиль в архітектурі приватних будинків (17.01.2023). URL: <https://rmnt-official.livejournal.com/93032.html> [Дата звернення 5 серпня 2024].
4. Dmitrieva Olga. Середземноморський стиль в архітектурі та інтер'єрі (23.03.2018). URL: <https://olgadmitrieva.com/blog/sredizemnomorskij-stil-v-arhitekture-i-interere> [Дата звернення 5 серпня 2024].
5. Ковальова Ірина. Скіатос – барвистий острів у незвіданій Греції (30.04.2019). KUKU.TRAVEL. URL: <https://kuku.travel/country/greciya/goroda-i-kurorty-greciya/skiatos/skiatos-krasochnyj-ostrov-v-neizvedannoj-grecii/> [Дата звернення 2 серпня 2024].
6. VisitGreece.com.ua. Скіатос. URL: <http://visitgreece.com.ua/skiathos/> [Дата звернення 2 серпня 2024].
7. Book Online. Skiathos History. URL: <https://www.skiathos-palace.gr/en/History> [Дата звернення 2 серпня 2024].
8. Wikipedia. Koukounaries. URL: <https://en.wikipedia.org/wiki/Koukounaries#Gallery> This page was last edited on 15 April 2024. [Дата звернення 2 серпня 2024].
9. Pinus pinea. The Gymnosperm Database. URL: https://www.conifers.org/pi/Pinus_pinea.php Last Modified 2023-03-03. [Дата звернення 2 серпня 2024].
10. Στοιχεία Τόπου. ΦΙΛΟΤΗΣ – Βάση Δεδομένων για την Ελληνική Φύση. URL: <https://filotis.itia.ntua.gr/biotopes/c/GR1430003/> [Дата звернення 2 серпня 2024].
11. TopoGuide. Discover Skiathos. URL: https://www.topoguide.gr/islands/northern_aegeo/hiking_on_skiathos_en.php [Дата звернення 2 серпня 2024].

Ph.D., Associate Professor **Storozhuk Svitlana**,
Odesa State Academy of Civil Engineering and Architecture

THE CONCEPT OF URBAN DEVELOPMENT OF A MEDITERRANEAN ISLAND ON THE EXAMPLE OF SKIATHOS ISLAND, GREECE

The article is devoted to the study of the concept of urban development of the Mediterranean islands. The island of Skiathos, Greece, was chosen for a detailed analysis. The thousand-year history of the island was studied, cultural monuments and unique natural features were identified, and the Mediterranean architectural style was analyzed. A map of the location of the tourist infrastructure of the island of Skiathos was developed.

The Mediterranean is a historical region located in the Mediterranean basin. It unites the countries of two continents of Eurasia and Africa, as well as numerous islands and archipelagos: Sicily, Sardinia, Cyprus, Crete, etc. For thousands of years, the Mediterranean has been distinguished by its active life: close interaction, wars,

trade and exchange of cultural achievements between ancient civilizations (Ancient Egypt, Phoenicia, Aegean culture, Ancient Greece, etc.). Despite this, the modern urban development of Skiathos Island began in the 1960s, when it was chosen as a new holiday area by the National Tourism Organization of Greece. Thanks to this, in 20 years, roads, an airport and many tourist resorts with hotels and villas along the coast with all the necessary infrastructure in the form of bars, restaurants, entertainment venues and beaches were built on the island.

Consequently, the main concept for the development of small islands became the tourist direction of the Mediterranean countries, namely the development of tourist infrastructure: preservation of cultural attractions and unique natural features; increase in life activity; development of transport infrastructure; creation of resorts and recreational housing; development of entertainment infrastructure; formation of quiet and active recreation areas.

Key words: Mediterranean; Mediterranean style; Skiathos; tourist center; resort; cultural heritage.

REFERENCES

1. Wikipedia. Mediterranean Basin. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Mediterranean_Basin This page was last edited on 15 August 2024 {in English}
2. UNESCO Thesaurus. Krayiny Seredzemnomor'ya. URL: <https://vocabularies.unesco.org/browser/thesaurus/es/page/?uri=http://vocabularies.unesco.org/thesaurus/> {in English}
3. Maksimov Ihor. Seredzemnomors'kyy styl' v arkhitekturi pryvatnykh budynkiv (17.01.2023). URL: <https://rmnt-official.livejournal.com/93032.html> {in Russian}
4. Dmitrieva Olga. Seredzemnomors'kyy styl' v arkhitekturi ta inter'yeri (23.03.2018). URL: <https://olgadmitrieva.com/blog/sredizemnomorskij-stil-v-arhitekture-i-interere> {in Russian}
5. Koval'ova Iryna. Skiatos – barvystyy ostriv u nezvidaniy Hretsiyi (30.04.2019). KUKU.TRAVEL. URL: <https://kuku.travel/country/greciya/goroda-i-kurorty-greciya/skiatos/skiatos-krasochnyj-ostrov-v-neizvedannoj-grecii/> {in Russian}
6. VisitGreece.com.ua. Скиатос. URL: <http://visitgreece.com.ua/skiathos/> {in Russian}
7. Book Online. Skiathos History. URL: <https://www.skiathos-palace.gr/en/History> {in English}
8. Wikipedia. Koukounaries. URL: <https://en.wikipedia.org/wiki/Koukounaries#Gallery> This page was last edited on 15 April 2024. {in English}
9. Pinus pinea. The Gymnosperm Database. URL: https://www.conifers.org/pi/Pinus_pinea.php Last Modified 2023-03-03. {in English}
10. Στοιχεία Τόπου. ΦΙΛΟΤΗΣ – Βάση Δεδομένων για την Ελληνική Φύση. URL: <https://filotis.itia.ntua.gr/biotopes/c/GR1430003/> {in Greek}
11. TopoGuide. Discover Skiathos. URL: https://www.topoguide.gr/islands/northern_aegeo/hiking_on_skiathos_en.php {in English}